

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/1597	10 mei 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 32/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

Pla

P.J. Duijn
Commodore

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/1597
d.d. 10 mei 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. AMAD

Intern:

HMID
HSV
HMA
HPEA
MA-D
Archief

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

32/93

(Afgesloten 101600 MEI 1993)

Bosnië-Herzegovina

De Bosnische minister van Buitenlandse Zaken Silajdzic heeft gesteld dat zijn regering formeel verzoekt om terugtrekking van alle UNPROFOR-militairen die zijn betrokken bij de verlening van humanitaire hulp aan de bevolking van het land. Als reden gaf Silajdzic dat de aanwezigheid van UNPROFOR een beletsel vormt voor het opheffen van het embargo op wapenaankopen van de Bosnische regering. Een aantal landen dat bijdraagt aan UNPROFOR, met name het VK en Frankrijk, verzet zich tegen opheffing van het embargo uit vrees voor Servische represailles tegen UNPROFOR. Om diezelfde reden wijzen deze landen ook een -eveneens door de Bosnische regering nagestreefde- westerse militaire interventie af. Naar verwachting zal op de Bosnische regering grote druk worden uitgeoefend om dit verzoek in te trekken.

In de hoofdstad van Herzegovina, Mostar, zijn de afgelopen dagen opnieuw gevechten uitgebroken tussen Bosnische Kroaten en Moslims. De Kroaten stellen dat het initiatief is uitgegaan van in de stad aanwezige (en vooral uit Moslims bestaande) Bosnische strijdkrachten, maar volgens de Bosnische president Izetbegovic zijn de gevechten ontstaan nadat eenheden van de Kroatische militia HVO Moslimburgers uit de stad hadden gedeporteerd. Deze beschuldiging van Izetbegovic wordt bevestigd door VN-personeel in Mostar en duidt erop dat de Kroaten, die Mostar beschouwen als de hoofdstad van de door hen gedomineerde gebieden, ernaar blijven streven de Moslim-presentie in deze gebieden te reduceren.

Bosnisch-Servische leiders hebben aangekondigd dat tijdens het referendum van het komende weekeinde, waarbij de bevolking van de "Servische" gebieden in Bosnië-Herzegovina zich moet uitspreken over het Vance-Owenplan, ook een uitspraak zal worden gevraagd over onafhankelijkheid van deze gebieden en de staatkundige vereniging met Servië. Vermoedelijk willen de Bosnisch-Servische leiders met deze uitgebreide vraagstelling hun onderhandelingspositie ten opzichte van zowel de internationale gemeenschap als de machthebbers in "Joegoslavië" versterken. Indien de Bosnisch-Servische bevolking zich zou uitspreken vóór aansluiting met Servië, moet worden aangenomen dat dit uitvoering van het Vance-Owenplan, dat zo'n aansluiting verbiedt, definitief onmogelijk zou maken.

Volgens de vice-presidente van de Bosnisch-Servische republiek, Plavsic, heeft Servië haar grenstroepen opgedragen geen Bosnisch-Servische autoriteiten meer toe te staan de grens te overschrijden. Kennelijk past dit in het kader van de sancties die "Joegoslavië" en Servië vorige week hebben ingesteld tegen de Bosnische Serviërs omdat dezen, in weerwil van druk vanuit Belgrado, weigerden in te stemmen met het Vance-Owenplan. Overigens bleek uit de uitspraken van Plavsic dat zij desondanks illegaal naar Belgrado is gereisd, hetgeen erop wijst dat de genoemde grenscontroles niet effectief zijn. Zoals reeds eerder gesteld, dienen de Servische/"Joegoslavische" sancties vermoedelijk mede politiek-propagandistische doelen. Zij kunnen op niet al te lange termijn de politieke basis vormen voor een "Joegoslavisch" verzoek om verlichting van de internationale strafmaatregelen tegen het land. Ook gezien het feit dat de binnenlandse radicaal-nationalistische oppositie zich verzet tegen het opgeven van de steun aan de Bosni-

[REDACTED]

sche Serviërs, is het onwaarschijnlijk dat in de praktijk de Servische bijstand daadwerkelijk volledig zal worden stopgezet.

In oost-Bosnië is het afgelopen weekeinde door bemiddeling van de VN een staakt-het-vuren gesloten tussen de Bosnische strijdkrachten en de Serviërs, op grond waarvan VN-eenheden uitvoering kunnen geven aan het vorige week door de Veiligheidsraad genomen besluit de Moslim-steden Zepa en Gorazde als "veiligheidszone" te demilitariseren. De Bosnische militairen zullen de betreffende steden mogen verlaten, maar dienen hun (zware) wapens ter beschikking te stellen aan UNPROFOR. De Serviërs hebben zich verplicht zich tot buiten schootsafstand van de betreffende steden terug te trekken, dan wel eveneens hun wapens aan de VN over te dragen. De Moslim-leiding had grote bezwaren geuit tegen het feit dat de controle op de veiligheid van Zepa zou moeten worden overgelaten aan VN-personeel, maar is uiteindelijk gezwicht voor politieke druk van VN-zijde. Overigens hebben Bosnische bevelhebbers onderstreept de intenties van de Serviërs te blijven wantrouwen. Dit maakt het twijfelachtig of zij bereid zullen zijn inderdaad alle betreffende wapens aan UNPROFOR over te dragen. Daarentegen lijkt het genoemde bestand tot op heden over het algemeen goed in acht te worden genomen.

In Banja Luka, het centrum van de door Serviërs beheerste gebieden in Bosnië-Herzegovina, zijn het afgelopen weekeinde enkele moskeeën opgeblazen. Moslim-leiders hebben gesteld dat deze incidenten passen in het kader van Servische pogingen om Banja Luka etnisch te zuiveren. De afgelopen weken zijn inderdaad leden van de Moslim-minderheid in Banja Luka naar Kroatië gevlucht.

De Bosnisch-Servische Generale Staf heeft gedreigd NAVO-vliegtuigen die zich in het Bosnische luchtruim bevinden om toe te zien op de naleving van het verbod op militaire vluchten boven de republiek, neer te schieten. Als reden werd aangegeven dat de betreffende vliegtuigen regelmatig laag en met hoge snelheid over de Servische gebieden vliegen met, zo werd gesteld, als doel terreur te zaaien en materiële schade te veroorzaken. Dit laatste kan niet bevestigd worden. Vermoedelijk maken dergelijke berichten deel uit van een Servische propagandacampagne tegen de NAVO. Ook is denkbaar dat de Bosnisch-Servische leiding op die manier de uitslag van het komende referendum over het Vance-Owenplan wil beïnvloeden.

[REDACTED]

Uit berichtgeving van de [REDACTED] blijkt dat de aanvallen die Kroatische Serviërs enkele weken geleden hebben uitgevoerd op Moslim-stellingen in de omgeving van Bihac, deels zijn uitgevoerd op bevel van "kapitein Dragan", een Servisch ultra-nationalist die in de afgelopen jaren leiding heeft gegeven aan enkele autonoom opererende milities in Kroatië en Bosnië-Herzegovina en bovendien actief is in de Servische politiek. Dragan heeft tegenover [REDACTED] aangegeven dat zijn eenheden bestaan uit Bosnische Serviërs die als gevolg van "etnische zuiveringen" vorig jaar door de Moslims uit dit gebied naar Kroatië

[REDACTED]

zijn verdreven. Zij zouden deze gebieden nu hebben heroverd en bereid zijn tot een staakt-het-vuren, mits de Moslims zich terugtrekken tot buiten schootsafstand. Deze melding bevestigt het vermoeden dat de betreffende aanvallen niet door Bosnische Serviërs zijn uitgevoerd, al is denkbaar dat zij daaraan wel steun hebben verleend. De acties onderstrepen echter tevens het gecompliceerde karakter van de strijd in Bosnië-Herzegovina en Kroatië, die door initiatieven van dergelijke autonome groeperingen vermoedelijk ook zou worden voortgezet indien de politieke leiding van de drie bevolkingsgroepen formeel een bestand zouden sluiten.

Volgens een onderzoek van UNHCR hebben de Bosnische Moslims de afgelopen maanden herhaaldelijk munitie gesmokkeld in VN-hulpkonvoien. Het betreffende onderzoek was ingesteld nadat Servische eenheden vorige maand tijdens een controle munitie hadden aangetroffen in een vrachtwagen met hulpgoederen. Destijds werd rekening gehouden met de mogelijkheid dat de betreffende munitie daar was geplaatst door Serviërs met als doel de VN in verlegenheid te brengen. Het resultaat van het onderzoek lijkt echter aan te geven dat het incident een gevolg was van een actie onder verantwoordelijkheid van de Moslims. Volgens een woordvoerder van UNHCR zijn stappen ondernomen om een herhaling te voorkomen.

Kroatië

Volgens het (pro-)Servische persbureau TanJug heeft de Kroatische delegatie bij de onderhandelingen in Genève tussen de Kroatische regering en de autoriteiten van de Krajina, de Servische enclave in Kroatië, de voorwaarden geaccepteerd die de Kroatische Serviërs enkele weken geleden hadden gesteld voor uitvoering van het wapenstilstandsakkoord dat begin april in beginsel was overeengekomen. Dit akkoord moest een einde maken aan de gespannen situatie die was ontstaan na het Kroatische offensief in het Dalmatische kustgebied in januari j.l. Volgens TanJug zal het Kroatische leger zich terugtrekken tot op 10 kilometer van de huidige frontlijn en zal UNPROFOR in de aldus ontstane gedemilitariseerde zone de controle op de openbare orde overnemen. Volgens TanJug zal het Kroatisch-Servische parlement nu op korte termijn het akkoord ratificeren, waarna het met onmiddellijke ingang van kracht zal worden.

Dit bericht is niet van Kroatische zijde bevestigd en lijkt vooralsnog onwaarschijnlijk. Op een aantal plaatsen ligt het front dichterbij dan 10 kilometer van de kust. Bovendien zouden verdere Kroatische offensieven tegen de Krajina door zo'n terugtrekking aanzienlijk worden bemoeilijkt. Kroatische media hebben juist aangekondigd dat de Kroatische delegatie tot nader order de onderhandelingen in Genève zal boycotten uit protest tegen de voortdurende Servische beschietingen van Kroatische kuststeden. Vermoedelijk dient het bericht van TanJug ook om de verantwoordelijkheid voor het gebrek aan voortgang in Genève aan Kroatische zijde te leggen. Ook zou de instelling van een gedemilitariseerde zone, waarop het TanJug-bericht zinspeelt, passen in het Servische streven UNPROFOR te gebruiken als een buffer tussen de Krajina en de Kroatische strijdkrachten.

De Kroatische CGS Bobetko heeft in een recente toespraak de Kroatische Serviërs gewaarschuwd dat er "geen plaats in Kroatië is die zijn eenheden niet kunnen bereiken" als reactie op de voortdurende beschietingen van Kroatische steden door Servische artillerie. Hij onderstreepte in dit verband dat het Kroatische leger zijn offensief van januari j.l. rond UNPA-zuid had kunnen voortzetten, maar dat de Kroatische president Tudjman uit "vredelievende motieven" had bevolen de operaties stop te zetten. De uitspraken van Bobetko moeten worden gezien tegen de achtergrond van onvrede onder de Kroatische bevolking, maar ook binnen de strijdkrachten, met de situatie in Dalmatië. Hij lijkt de Serviërs te willen waarschuwen voor mogelijk nieuwe offensieven als de aanvallen niet ophouden.

* [REDACTED]

Eventuele overeenstemming in Genève wordt ook onwaarschijnlijk geacht op grond van recente mutaties in de regering van de Krajina, die noodzakelijk waren omdat de vorige regering niet meer het vertrouwen van het parlement genoot. Volgens een melding van de EG-waarnemersmissie heeft de kabinetswissel ertoe geleid dat de militaire topfunctionarissen van de Krajina, die nauwe banden hebben met Servië en voornamelijk afkomstig zijn uit Slavonië (UNPA's -west en -oost) de werkelijke macht in de Krajina uitoefenen. Dit wijst er niet op dat de bereidheid van de Kroatische Serviërs tot concessies in de onderhandelingen met de Kroatische regering zal toenemen.

Kosovo

De afgelopen weken zijn in Kosovo pamfletten verspreid die oproepen tot een gewapende opstand tegen het Servische gezag. Daarbij werd kritiek geleverd op de opstelling van de (in democratische, maar door de Serviërs als illegaal bestemde verkiezingen gekozen) president van Kosovo, Rugova, die zijn achterban aanzet tot lijdelijk verzet tegen de Servische onderdrukking en een escalatie van etnisch geweld wil voorkomen. In toenemende mate stuit deze opstelling echter op kritiek van met name Albanese jongeren, die op een meer actieve opstelling aandringen. De roep om gewapend verzet is de afgelopen weken sterker geworden, onder meer als gevolg van het feit dat onlangs in een aantal gevallen etnische Albanese door Servische ordetroepen aan de grens met Albanië zijn gedood. De "Joegoslavische" plv minister van Buitenlandse Zaken heeft gesteld dat deze incidenten het gevolg zijn van onervarenheid van de grenstroepen. Bovendien stelde hij dat Albanië onlangs zijn grenstroepen had teruggetrokken, waardoor het aantal illegale grensoverschrijdingen aanzienlijk was toegenomen.

Conclusie/voorzicht

De Bosnische regering heeft gesteld te zullen verzoeken om terugtrekking van UNPROFOR-eenheden betrokken bij humanitaire operaties, omdat hun aanwezigheid zowel opheffing van het wapenembargo tegen Bosnië-Herzegovina als een mogelijke westerse militaire interventie om de Servische agressie te stoppen, in de Bosnische visie blokkeert.

Er zijn nieuwe gevechten uitgebroken tussen Kroaten en Moslims, vermoedelijk met name als gevolg van het streven van eerstgenoemden om de invloed van de Moslims in de "Kroatische" gebieden in Bosnië-Herzegovina terug te dringen. Hoewel er momenteel een nieuw staakt-het-vuren tussen Serviërs en Moslims van kracht is, moet worden aangenomen dat het wederzijdse wantrouwen dermate groot is dat nieuwe gevechten onvermijdelijk zijn.

In Kroatië is onverminderd sprake van een gespannen situatie, met name als gevolg van de aanhoudende beschietingen rond Dalmatische kuststeden. Een doorbraak in de onderhandelingen tussen Serviërs en Kroaten is vooralsnog minder waarschijnlijk. Eerder is een nieuw Kroatisch offensief denkbaar om de genoemde Servische beschietingen onmogelijk te maken.

In Kosovo zijn pamfletten verspreid die oproepen tot een gewapende opstand tegen het Servische gezag. Zij oefenen daarmee tevens kritiek uit op de politieke leiding van de etnische Albanese, die een escalatie van etnisch geweld wil vermijden.